3. 4. 2007

ID: 47144

Odkup akcií podle zákona o investičních společnostech a investičních fondech

Odkup akcií ve smyslu § 35i zákona č. 248/1992 Sb. o investičních společnostech a investičních fondech je jednorázový proces, který končí ve lhůtě stanovené zákonem.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 1280/2005, ze dne 27.2.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právních věcech navrhovatelů a) M. H., b) Š. Š., c) J. B., d) H. P., e) R. Ž., f) V. H., g) J. P., h) A. M., i) P. P., j) L. S., k) B. K., m) J. H., n) B. B., o) Š. O., a p) J. G., všech zastoupených JUDr. J. J., advokátem proti odpůrkyni P. h., a. s., zastoupené JUDr. V. J., advokátem o uzavření smlouvy o převodu cenných papírů, vedených u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 23 Cm 76/2002, o dovolání odpůrkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. prosince 2004, č. j. 1 Cmo 70/2003 - 98, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. prosince 2004, č. j. 1Cmo 70/2003 - 98 a rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. listopadu 2002, č. j. 23 Cm 76/2002 – 46, ve vyhovujících výrocích a v souvisejících výrocích o náhradě nákladů řízení, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. listopadu 2002, č. j. 23 Cm 76/2002 – 46, ve vyhovujících výrocích, kterými tento soud uložil P. h., a. s. (dále jen „společnost“) uzavřít s navrhovateli a), b), c), d), f), g), h), i), j), k), m), n) a p) smlouvu o úplatném převodu cenných papírů ve znění uvedeném ve výrocích (výrok I. – XIII.), změnil jej ve výrocích nákladech řízení (výrok XVII.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud vycházel ze zjištění, že na základě rozhodnutí ze dne 23. prosince 1997 došlo k transformaci odpůrkyně, v té době investičního fondu, na podnikatelský subjekt s jiným předmětem podnikání. V průběhu měsíce června 1998 požádali navrhovatelé společnost o odkup akcií a tyto akcie společnost dosud neodkoupila.

V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud uvedl, že při posouzení věci je třeba vycházet z § 35i odst. 2 a 3 zákona č. 228/1992 Sb. (správně 248/1992 Sb.), ve znění zákona č. 151/1996 Sb. (dále jen „zákon“).

Podle odvolacího soudu lze z ustanovení § 35i odst. 2 a 3 zákona dovodit, že nestanoví-li zákon lhůtu ke splnění povinnosti uzavřít smlouvu o prodeji akcií, pak tento nedostatek nelze ničím napravit a právo na uzavření takové smlouvy se jako běžné právo vymahatelné u soudu promlčí v obecné promlčecí čtyřleté lhůtě stanovené v ustanovení § 397 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“). Jelikož navrhovatelé uplatnili svá práva před uplynutím promlčecí lhůty, je jejich návrh zcela důvodný.

Odvolací soud uzavřel, že obrana odpůrkyně spočívající v argumentaci, že své povinnosti vůči navrhovatelům splnila tím, že jim zaslala návrh smlouvy na odkup akcií, neobstojí, „neboť smluvní offertou povinnost uzavřít smlouvu splněna nebyla“; počínání účastníků v procesu jednání o uzavření takové smlouvy ovšem může mít vliv na rozhodnutí o nákladech soudního řízení.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala odpůrkyně dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázala na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Tvrdí, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolatelka uvádí, že v průběhu nalézacího řízení bylo prokázáno, že na základě výzev navrhovatelů jim zaslala návrhy smluv o úplatném převodu akcií s výzvou uzavření této smlouvy, čímž splnila svou kontraktační povinnost. Jestliže navrhovatelé návrhy smluv, které jim předložila ve lhůtě podle § 43b odst. 1 písm. a) ani ve lhůtě dle písm. b) občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“) neakceptovali, nemůže jít tato skutečnost k tíži oferenta, ale musí jít k tíži

navrhovatelů. Dovolatelka dovozuje, že reagovala-li okamžitě na výzvu akcionářů předložením příslušných smluv o koupi cenných papírů s výzvou k uzavření těchto smluv, pak učinila vše, co od ní lze spravedlivě požadovat, aby litera i smysl zákona byly naplněny. V takovém případě nelze než uzavřít, že pokud splnila zákonem předepsanou povinnost a k uzavření smlouvy nedošlo výhradně z důvodu pasivity na straně navrhovatelů, závazek k uzavření smlouvy podle ustanovení § 559 obč. zák. zanikl.

Dále dovolatelka namítá, že přistoupí-li na výklad odvolacího soudu, týkající se čtyřleté promlčecí lhůty, jdc o atak na samotnou existenci podnikatelského subjektu, přičemž poukazuje na to, že společnost by tak po dobu čtyř let nebyla vůbec schopná rozpočtově odhadnout prostředky na výkup akcií, což v mnohých případech může představovat částky až nad 100 milionů Kč a připomíná, že každá podnikatelská spekulace musí podléhat jasným a předvídatelným pravidlům, platícím stejně jak pro podnikatelské subjekty, tak i pro majoritní a minoritní akcionáře.

A konečně dovolatelka tvrdí, že nelze oddělit ustanovení § 35i odst. 2 a odst. 3 zákona. Lhůty stanovené v těchto ustanoveních na sebe navzájem navazují, přičemž uplynutí lhůty podle odstavce 3 nutně završuje možnost procesu odkoupení akcií. V odstavci 2 se ve vztahu k oprávněnému akcionáři předpokládají dva úkony, řádné uplatnění práva na odkoupení akcií a realizace tohoto odkoupení. Jestliže ustanovení § 35i odst. 3 zákona ukládá společnosti povinnost buď prodat odkoupené akcie nebo snížit základní jmění o částku jmenovité hodnoty těchto akcií v jednoměsíční lhůtě po uplynutí šesti měsíců ode dne konání valné hromady, pak splnění povinnosti je možné pouze tenkrát, když k odkoupení nabídnutých akcií platně a účinně dojde v rámci šesti měsíční lhůty podle odstavce 2.

Dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a aby odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

Navrhovatelé a), b), c), d), g) h), i), j) k), n) a p) ve vyjádření k dovolání podrobně odůvodňují názor, že dovolání není přípustné. Navrhují, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl a uložil odpůrkyni povinnost uhradit náklady řízení.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Předpokladem přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je závěr dovolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka, mají po právní stránce zásadní význam.

Zásadní právní význam dovolací soud shledává (a potud má dovolání za přípustné) v řešení otázky, zda investičnímu fondu, který na základě výzvy podle § 35i odst. 2 zákona zaslal akcionáři návrh smlouvy o koupi akcií, trvá povinnost odkoupit akcie přesto, že akcionář na návrh smlouvy v zákonem stanovené lhůtě nereagoval.

Jak již Nejvyšší soud uzavřel v rozhodnutí ze dne 27. června 2006, sp. zn. 29 Odo 53/2006; 29 Odo 56/2006; 29 Odo 57/2006; 29 Odo 67/2006, protože zákon nemá zvláštní úpravy uzavírání smlouvy o odkoupení cenných papírů podle ustanovení § 35i odst. 2 zákona, vztahuje se na její uzavírání obecná úprava uzavírání smluv v občanském zákoníku.

Podle ustanovení § 43b obč. zák. zaniká návrh smlouvy mj. i uplynutím lhůty, která v něm byla určena pro přijetí nebo uplynutím přiměřené doby s přihlédnutím k povaze navrhované smlouvy a k rychlosti prostředků, které navrhovatel použil pro zaslání návrhu. Z uvedeného plyne, že nepřijal-li akcionář návrh smlouvy na koupi akcií učiněný podle ustanovení § 35i odst. 2 zákona ve lhůtě v něm stanovené, popřípadě ve lhůtě přiměřené povaze návrhu, návrh smlouvy zanikl. Tím zaniklo i právo akcionáře na odkoupení akcií společností.

Tento závěr lze dovodit logickým a teleologickým výkladem ustanovení § 35i odst. 2 a 3 zákona a ustanovení § 161 a násl. obch. zák. a za použití zásad, kterými se řídí právní úprava obchodních společností.

Účelem ustanovení § 35i odst. 2 zákona je umožnit akcionáři, došlo-li zásadním způsobem ke změně poměrů investičního fondu, aby zvážil rizika z toho plynoucí a rozhodl se, zda chce své prostředky ve společnosti ponechat. Neuplatní-li se totiž nadále ve vztahu k nakládání s prostředky, které akcionář do společnosti vložil, státní dozor a dozor depozitáře, podstatně se zvyšuje riziko z tohoto nakládání plynoucí, čímž se také podstatně mění podmínky, za kterých akcionář prostředky do investičního fondu vložil. Nezbytnost ochrany akcionáře při podstatné změně poměrů investičního fondu přitom zákon shledává do té míry nutnou, že prolamuje obecnou zásadu, kterou se jinak společenstevní právo řídí, totiž zásadu, že zákon zásadně nezasahuje do vnitřních poměrů společnosti; činí tak jen tehdy, je-li to nezbytné k ochraně zájmů slabší strany či jiných zájmů zvláštního zřetele hodných. Tento postup logicky navazuje na to, že zákon poskytuje obecně akcionářům investičních fondů zvýšenou ochranu oproti akcionářům jiných akciových společností.

Ochranu akcionářů investičních fondů zajišťuje zákon tím, že jim dává možnost bez splnění podmínek jinak stanovených pro ukončení účasti akcionáře ve společnosti ze společnosti odejít při zachování hodnoty vloženého majetku, tedy stanovením povinnosti společnosti odkoupit od akcionáře v určené lhůtě jeho akcie za částku odpovídající výši podílu na čistém obchodním jmění investičního fondu připadajícího na odkoupené akcie. Stanovení odkupové povinnosti je přitom nepochybně pro společnost zatěžující, neboť ji nutí opatřit si potřebné zdroje pro její splnění. Přitom prostředky, potřebné na odkoupení akcií od akcionářů, musí mít společnost k dispozici po celou dobu, po kterou její odkupová povinnost trvá. Nelze proto dovodit, že splní-li společnost povinnost stanovenou jí v § 35i odst. 2 zákona, a k uzavření smlouvy nedojde jen proto, že akcionář ve lhůtě v něm stanovené, popřípadě ve lhůtě přiměřené, řádně učiněný návrh na uzavření smlouvy o odkupu akcií nepřijal, trvá nadále povinnost společnosti akcie od něj odkoupit. Takový závěr by zakládal hrubou nerovnost účastníků tohoto vztahu a nepřípustným způsobem by zvýhodňoval akcionáře, který sám zanedbal ochranu svých zájmů, ač mu k jejich ochraně zákon i společnost poskytly dostatečný prostor, proti společnosti, která řádně splnila všechny povinnosti, které ji zákon stanovil.

V ustanovení § 161 a násl. obchodní zákoník významně omezuje možnost nabývání vlastních akcií společností a pro případ, že společnost vlastní akcie nabude, určuje povinnost je v zákonem stanovené lhůtě zcizit anebo o jejich jmenovitou hodnotu snížit základní jmění. Toto ustanovení vychází z Druhé směrnice Rady Evropského společenství č. 77/91/ES a z obecné zásady, že je nežádoucí, aby akciová společnost vlastnila vlastní akcie. Podle ustanovení § 161b odst. 1 písm. c) obch. zák. může společnost nabývat vlastní akcie a zatímní listy i bez splnění podmínek uvedených v § 161a, pokud je nabývá z důvodu plnění povinnosti uložené jí zákonem nebo na základě soudního rozhodnutí k ochraně menšinových akcionářů. Ze stejné zásady vychází i ustanovení § 35i odst. 3 zákona, když ukládá investičnímu fondu do jednoho měsíce po uplynutí lhůty pro uplatnění práva na odkup akcií akcie odkoupené podle odstavce 2 prodat nebo snížit své základní jmění (dnes základní kapitál) o částku odpovídající jmenovité hodnotě těchto akcií a neprodleně podat návrh na zápis do obchodního rejstříku. Z uvedeného lze dovodit, že zákon vychází z toho, že odkup akcií je jednorázový proces, který končí ve lhůtě stanovené zákonem. Jiný závěr ani logicky není možný, neboť pokud by trvala povinnost společnosti odkoupit akcie společnosti i po uplynutí lhůty stanovené v § 35i odst. 3, nebyla by zákonem stanovena lhůta pro naložení s akciemi nabytými po této lhůtě a uplatnilo by se tedy obecně ustanovení § 161b odst. 3 obch. zák. ukládající zcizení akcií do tří let od jejich nabytí. To ale nedává, vzhledem ke krátké lhůtě stanovené pro odkup akcií v § 35i odst. 3 zákona, logického smyslu.

Jelikož právní posouzení věci co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i rozhodnutí soudu prvního stupně v rozsahu vyhovujících výroků a souvisejících výrocích náhradě nákladů řízení podle § 243b odst. 2, věty za středníkem a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že již posouzení právní otázky, kterou shledal dovolací soud zásadně právně významnou vede ke zrušení napadeného rozhodnutí, nezabýval se již dovolací soud dalšími námitkami dovolatelky.

Podle ustanovení § 200e odst. 1 a 3 ve vazbě na ustanovení § 9 odst. 3 písm. g) o. s. ř. se ve sporech z právních vztahů mezi obchodními společnostmi a jejich společníky, jde-li o vztahy týkající se účasti na společnosti rozhoduje usnesením. Rozhodnutí odvolacího soudu má proto povahu usnesení, i když tak není označeno, a proto také dovolací soud rozhodl ve věci usnesením. Uvedený nedostatek označení však není takovou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Reorganizace
- Soudní poplatky (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Správa společné věci (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Vylučovací žaloba (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení, insolvence

- Nepřiměřená délka řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Výše výživného (exkluzivně pro předplatitele)
- Výživné (exkluzivně pro předplatitele)
- Započtení pohledávek (exkluzivně pro předplatitele)